

CONSTANTIN GEAMBAȘU

Uniwersytet w Bukareszcie
Rumunia

POLONISTYKA RUMUŃSKA NA UNIWERSYTECIE W BUKARESZCIE

ZAKŁAD FILOLOGII POLSKIEJ, TAK JAK ZAKŁADY INNYCH JĘZYKÓW SŁOWIAŃSKICH, rozpoczął swoją działalność na poziomie uniwersyteckim w 1949 roku. Początkowo wszystkie zajęcia prowadził nieodżałowany prof. Ion Constantin Chițimia, autorytet w dziedzinie starej literatury rumuńskiej i folkloru. Dzięki studiom w Polsce w latach 1934–1938 stał się doskonałym znawcą języka, kultury i literatury polskiej. Pierwszy rocznik absolwentów tego wydziału wyszedł wyłącznie spod skrzydeł profesora. Natychmiast po ukończeniu studiów polonistycznych zostali zatrudnieni w kolejności chronologicznej: Elena Deboveanu (w 1953 roku), Victor Jeglinschi (1954), Elena Timofte (1955), Maria Vârcioveanu (1956), Ion Petrică (1959), Constantin Geambașu (1971), Cristina Godun (1997) i Marina Ilie (2016). Część zajęć (historia języka polskiego, gramatyka porównawcza języków słowiańskich) prowadziła Elena Lința, absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1956), zatrudniona jednak w Zakładzie Języka Staro-Cerkiewno-Słowiańskiego, i Mihai Mitu, absolwent polonistyki w Bukareszcie w 1959 roku (morfologia, składnia, gramatyka porównawcza).

Zgodnie z planem nauczania we wszystkich zakładach sławistyki przygotowywano specjalistów w dziedzinie filologii, szczególny nacisk kładąc na wykłady i ćwiczenia z nauki języka i literatury. Duża liczba godzin przeznaczona była na zajęcia praktycznej znajomości języków, mające pozwolić studentom na przyswajanie podstawowych umiejętności niezbędnych do posługiwania się nimi czynnie.

Z upływem lat program nauczania został niekorzystnie zmodyfikowany, studia skrócono do 4 lat, następnie wprowadzono model boloński, podzielony na 3 moduły (3 lata studiów licencjackich, 2 lata magisterskich i 3 lata doktoratu). Niestety,

te zmiany strukturalne odbiły się negatywnie na zajęciach praktycznych, prowadząc do stopniowego zmniejszenia liczby godzin poświęcanych na czynne opanowanie języka (4 godziny na II roku i 4 na III roku).

W późniejszym czasie bardzo przydatny okazał się lektorat języka polskiego zorganizowany w ramach wymiany międzyrządowej między Rumunią a Polską.

SEKCJA LITERACKA ZAKŁADU FILOLOGII POLSKIEJ

Sekcją literacką Zakładu Filologii Polskiej kierował przez wiele lat prof. Ion Constantin Chițimia (1908–1996). Prowadził on głównie zajęcia z literatury staropolskiej i romantyzmu, aż do odejścia na emeryturę (1973). Ion Petrică (1934–2012) po ukończeniu polonistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1959) pracował jako asystent na Wydziale Języków i Literatur Obcych w Bukareszcie, ostatecznie został profesorem i prowadził wykłady z literatury (specjalizował się w realizmie i literaturze współczesnej). Victor Jeglinschi (1929–1990) zajął się natomiast literaturą polską XVIII wieku i okresu międzywojennego. Po przejściu na emeryturę prof. Iona Petrică (2004) zajęcia zaczął prowadzić Constantin Geambașu, badacz literatury XX wieku. Najczęściej ćwiczenia z literatury prowadzili wykładowcy, czasami asystenci, jak Maria Vârcioroveanu (ur. 1930), Constantin Geambașu (ur. 1948) i Cristina Godun (ur. 1974). Obok podstawowego programu nauczania prowadzono również wykłady fakultatywne (*Relacje literackie rumuńsko-polskie* – I. Petrică, V. Jeglinschi; *Prądy i kierunki awangardy* – C. Geambașu; *Teoria i praktyka tłumaczenia* – I. Petrică; *Nurty literatury współczesnej* – I. Petrică, C. Geambașu).

Chociaż wszyscy wymienieni wykładowcy wyróżniali się profesjonalizmem najwyższej klasy, będąc znawcami dzieł literackich i krytycznych, niestety nie opublikowano zbyt wielu skryptów z dziedziny literatury¹.

Plan zajęć w pierwszym semestrze na I roku przewidywał wykłady z kultury i cywilizacji polskiej, prowadzone przez wykładowców literatury (I.C. Chițimia, I. Petrică, M. Vârcioroveanu, V. Jeglinschi, C. Geambașu). W 2005 roku, kiedy wprowadzono nowy program oparty na koncepcji bolońskiej, wykłady z kultury przesunięto na II rok (2 semestry). Ze względu na wagę tego przedmiotu w toku

---

¹ Zob. I.C. Chițimia, *Historia literatury polskiej (XII–XVIII)*, București: CMUB 1972 [napisany w języku polskim]. Studenci mieli dostęp do trzytomowego wydania w języku rumuńskim (*Istoria literaturii polone*, t. 1, 1986; t. 2, 1990; t. 3, 1995), opracowanego przez polonistę Stana Velea, pracownika naukowego w Instytucie Badań Literackich „G. Călinescu”. Zob. też: I. Petrică, V. Jeglinschi, *Antologia literaturii polone [Antologia literatury polskiej]*, t. 1, București: CMUB, 1978.

studiów, został opracowany i wydany pierwszy skrypt monograficzny, poświęcony tematyce pokrewnej treściom wykładowym².

WSPÓŁCZESNY JĘZYK POLSKI

Zajęcia ze współczesnego języka polskiego, aż do przejścia na emeryturę w 1987 roku, prowadziła głównie Elena Deboveanu (1930–2000). Jej specjalnością była fonetyka i fonologia, ale wykładała również morfologię, słowotwórstwo i składnię³. Elena Lința (1933–1988), mimo że zajmowała się językiem starsłowiańskim i słowiańszczyzną w Rumunii, dzięki dobrej znajomości polskiego przez lata prowadziła wykłady z historii języka, które opublikowała później w formie skryptu⁴. Po przejściu na emeryturę Eleny Deboveanu wykłady z teorii języka i związane z nimi ćwiczenia prowadzili: Constantin Geambașu, a następnie Cristina Godun, która zajęła się też przygotowaniem i wydaniem skryptów opartych o najnowszą literaturę przedmiotu⁵. Ćwiczenia językowe prowadziła również asystentka Elena Timofte (1931). Podobnie jak w przypadku literatury obok wykładów podstawowych program przewidywał wykłady monograficzne (*Frazeologia porównawcza polsko-rumuńska*, *Stylistyka funkcjonalna* – E. Deboveanu; *Aspekt w języku polskim*, *Słowotwórstwo polskie* – C. Geambașu).

ZAJĘCIA PRAKTYCZNE

Ćwiczenia praktyczne, jak w przypadku innych języków słowiańskich, zostały podzielone na wiele części składowych: praca z tekstem, ćwiczenia gramatyczne i leksykalne, konwersacje, tłumaczenia, a na latach wyższych – interpretacja tekstów literackich. Najczęściej zajęcia praktyczne prowadzili asystenci i lektorzy obcokrajowcy. Aby jednak zapewnić lepszą komunikację ze studentami, niewielka część zajęć praktycznych została przydzielona wykładowcom zajęć teoretycz-

² C. Geambașu, *Cultură și civilizație polonă (secolele X–XVII)*, București: Paideia, 2006; București: Editura Universității din București, 2009; 2011.

³ Zob. E. Deboveanu, *Limba polonă contemporană. Fonetică, fonologie, formarea cuvintelor*, București: CMUB, 1973 [zredagowany w języku polskim]; taż, *Limba polonă contemporană. Flexiunea*, București: TUB, 1977 [zredagowany w języku polskim].

⁴ Zob. E. Lința, *Istoria limbii polone, partea I-a: Introducere și fonetică istorică*, București: CMUB, 1972 [napisany w języku polskim]; taż, *Istoria limbii polone, partea a II-a: Morfologie și dialectologie istorică*, București: CMUB, 1974 [napisany w języku polskim].

⁵ Zob. C. Godun, *Gramatica limbii polone. Flexiunea nominală*, București: Editura Universității din București, 2009; taż, *Fonetică, fonologia și morfonologia limbii polone contemporane*, București: Editura Universității din București, 2010.

nych. Liczba godzin poświęconych na dany przedmiot wahała się w zależności od planów nauczania. Oczywiście, najwięcej zajęć praktycznych przewidziano dla studentów I roku, aby stworzyć niezbędne podstawy dla wykładów teoretycznych prowadzonych od II roku w zgłębianym języku słowiańskim.

Zarówno studenci, jak i wykładowcy korzystali ze staży organizowanych przez różne uniwersytety w Polsce, brali tam udział w kursach językowych i kulturoznawczych. Wśród osób powracających z wyjazdów stypendialnych zaobserwowano wzrost motywacji do studiowania wybranego kierunku. Tradycyjny program nauczania przez wiele lat przewidywał na III roku intensywny kurs praktyczny, mający utrwalić wiedzę językową. Dla studentów innych sekcji slawistyki lub dla innych specjalizacji Katedra Języków i Literatur Słowiańskich organizowała praktyczne kursy fakultatywne, trwające 3 lata, prowadzone zazwyczaj przez lektorów zagranicznych. Aby poprawić jakość nauczania, trzeba było przygotować podręczniki⁶ (oprócz już wykorzystywanych opracowań stworzonych w Polsce), które uwzględniałyby specyfikę nauki języka polskiego przez studentów rumuńskich. Współpracując ściśle z lektorami zagranicznymi, poloniści rumuńscy przygotowali i wydali różne pomoce dydaktyczne (rozmówki, antologie tekstów, słowniki i leksykony)⁷.

BADANIA NAUKOWE

Obok działalności dydaktycznej poloniści rumuńscy angażowali się w wiele projektów badawczych: wydawali książki, publikowali artykuły oraz studia lingwistyczne i literackie, uczestniczyli w wydarzeniach naukowych na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

Ogromny wkład w promowanie i rozwijanie slawistyki rumuńskiej wniósł prof. Ion Constantin Chițimia. Cztery główne nurty jego badań to: 1) dawna literatura

---

⁶ Zob.: I.C. Chițimia i in., *Manual de limba polonă*, partea I, București: TUB, 1975; I.C. Chițimia i in., *Manual de limba polonă*, partea a II-a, București: CMUB, 1975; I. Petrică, W. Gruszczyński, C. Geambașu, *Manual de conversație în limba polonă*, București: TUB, 1983; 1987; 1991. Zob. też wydanie rozszerzone ostatniego z wymienionych podręczników – C. Geambașu i in., *Manual de conversație în limba polonă*, București: Editura Universității din București, 2013; 2016.

⁷ Zob.: E. Deboveanu, S. Gogolewski, *Ghid de conversație român-polon*, București: Editura Științifică, 1966; V. Ilescu, *Rozmówki polsko-rumuńskie*, București: Editura Științifică, 1966; A. Țapu, V. Jeglinschi, *Ghid de conversație român-polon*, București: Editura Sport-Turism, 1981; ciz, *Rozmówki polsko-rumuńskie*, București: Editura Sport-Turism, 1981; C. Geambașu, *Ghid de conversație român-polon*, București: Editura Niculescu, 2003; tenże, *Ghid de conversație român-polon*, ediția a II-a, București: Editura Universității din București, 2016; C. Geambașu, J. Twaróg, *Dicționar frazeologic polon-român*, București: Editura Universității din București, 2013; C. Geambașu i in., *Dicționar polon-român*, Iași: Polirom, 2014; C. Geambașu, *Lexicon polon-român*, București: Editura Universității din București, 2016.

starorumuńska; 2) literatura porównawcza; 3) folklor i literatura ludowa; 4) literatura polska i relacje rumuńsko-słowiańskie.

Prof. Chițimia – wychowanek szkoły Nicolae Cartojana – już od początku swojej kariery zajmował się poszukiwaniem reprezentatywnych cech duchowości rumuńskiej. Systematycznie wykorzystywał metodę komparatywną, pozwalającą na ustalenie różnic i podobieństw zjawisk literackich oraz kulturowych na obszarze południowo-wschodniej i środkowej Europy. Zaangażował się w wyjaśnienie pewnych kontrowersyjnych zagadnień dotyczących np. *Kroniki czasów Stefana Wielkiego Mołdawskiego* lub *Pouczenia Neagoe Basaraba dla syna jego Teodozjusza*. Dużo miejsca w badaniach poświęcił kronikarzom oraz wartościom humanistycznym i filologicznym w ich tekstach⁸.

Zupełnie inną dziedziną zainteresowań prof. Chițimii były książki popularne, ich związek z folklorem i funkcja literacka w Rumunii i Europie. Należy wspomnieć o badaniach profesora poświęconych wybitnym folklorystom rumuńskim, opartych na uważnej analizie ich wkładu w założenie rumuńskiej szkoły folklorystycznej. Autor ujawnia oryginalność folkloru rumuńskiego na szerokim tle porównawczym z folklorem innych narodów europejskich. Chițimia zajmował się także analizą strukturalną gatunków epickich literatury ludowej (ballada, baśń, opowieść, przysłowia, zgadywanki, krótkie anegdotyczne opowieści i piosenki dla dzieci) – w ramach tej analizy zarysował jednocześnie etapy i perspektywy badań nad rumuńską literaturą ludową⁹.

Inną dziedzinę badań prof. Chițimii stanowi literatura polska, w szczególności okres dawny i romantyzm. Jego wykłady prowadzone przez kilka dziesięcioleci zostały opublikowane przez Wydawnictwo Uniwersytetu w Bukareszcie w 1972 roku. Teksty te, oprócz podstawowych informacji historyczno-literackich, zawierają w dużym stopniu osobiste interpretacje i indywidualne spojrzenie na literaturę polską w szerszym kontekście, poprzez porównanie z literaturą rumuńską i europejską. Ważne są wciąż studia poświęcone Adamowi Mickiewiczowi¹⁰. Duża część prac komparatystycznych profesora została przetłumaczona na język polski i wydana w dowód uznania z okazji jego 70. urodzin¹¹.

Poza badaniami czysto naukowymi prof. Chițimia wniósł znaczący wkład w rozwój slawistyki rumuńskiej jako osoba prowadząca przewody doktorskie.

⁸ Zob. I.C. Chițimia, *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, București: Editura Academiei, 1972.

⁹ Zob. tenże, *Folcloriști și folcloristică românească*, București: Editura Academiei, 1968; tenże, *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, București: Editura Minerva, 1971.

¹⁰ Należy tu wymienić analizy wpływu Adama Mickiewicza na literaturę rumuńską, przekłady jego utworów, badania sonetów Mickiewicza w kontekście literatury światowej itd. Zob. np. następujące prace Chițimii: *Adam Mickiewicz et l'écrivain roumain G. Asaki*, „Romanoslavica” 1958, t. 1; *A. Mickiewicz, N. Bălcescu, „Vospievanie Rumyni”*, „Romanoslavica” 1958, t. 2.

¹¹ I.C. Chițimia, *Literackie studia i szkice rumunistyczno-polonistyczne*, przeł. Z. Hryhorowicz i in., red. H. Mistowski, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1983.

Pod jego kompetentnymi skrzydłami liczni młodzi slawiści przygotowali i obronili swe doktoraty. Wielu jest mu wdzięcznych za możliwość studiowania i prowadzenia badań pod jego szczerą, inspirującą opieką.

Od początku lat 70. projekty badawcze slawistyki dotyczyły przede wszystkim rumuńsko-słowiańskich powiązań lingwistycznych i literackich. Ion Petrică wybrał jako temat swojej pracy doktorskiej relacje rumuńsko-polskie w drugiej połowie XIX wieku. Kierując się zasadą rozumienia fenomenu kulturowego i literackiego w kontekście determinujących czynników historycznych, autor przeprowadził szczegółową analizę składającą się z dwóch części. Pierwsza poddaje pod dyskusję liczne dane mające wyjaśnić podstawy i uwarunkowania wzajemnej recepcji zjawisk kultury. Związki między Polakami a Rumunami rozwijały się bowiem różnie w ważnych momentach historycznych (takich jak: emigracja polska do Księstwa Wołoskiego, emigracja polska i rumuńska w Paryżu, rewolucja 1848 roku, powstanie z 1863 roku, emigracja popowstaniowa do Rumunii itd.). W drugiej części rozprawy Petrică omawia popularyzację literatury polskiej w Rumunii i rumuńskiej w Polsce, a także skutki i wpływy literackich kontaktów rumuńsko-polskich. Najbardziej znanym w Rumunii poetą polskim jest Adam Mickiewicz, a rumuńskim w Polsce – Vasile Alecsandri. Obaj poeci zaistnieli dzięki tłumaczeniom na język francuski. Eminescu wkroczył później w polską przestrzeń literacką z powodu niespójności między ideologią pozytywistyczną a duchem romantyzmu. Niezwykle interesujące w ostatnim rozdziale książki jest omówienie wizerunku Rumunów w literaturze polskiej i Polaków w tekstach rumuńskich. Ponadto autor analizuje wspólne motywy i postaci występujące w literaturze polskiej i rumuńskiej – jak król Jan Sobieski, Michał Czajkowski vel Sadyk Pasza (Kirdzali), król Jan Olbracht (Lasy Koźmińskie), gospodar Despot Vodă (Ioan Iacob Heraclid), księżniczka Ruxandra – wskazując na znaczenie historii literatury w ustanawianiu lub wyjaśnianiu pewnych prawd czysto historycznych. Praca opublikowana przez Wydawnictwo Minerva¹² stanowi wzorzec opracowania studiów o podobnej tematyce.

Ion Petrică opublikował szereg artykułów i badań z zakresu historii literatury, poddając pod rozwagę czytelników teksty pisarzy starających się zachować ducha tożsamości Polaków (należy wymienić np. jego analizy i interpretacje dzieł klasyków: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Marii Konopnickiej, Władysława Reymonta, a także autorów współczesnych: Tadeusza Różewicza, Sławomira Mrożka, Tadeusza Nowaka, Witolda Gombrowicza). Zajmował się również zagadnieniami z zakresu recepcji literatury, takimi jak: zainteresowanie Rumunów literaturą polską XIX wieku, obecność literatury polskiej w Rumunii w okresie drugiej wojny światowej, początki recepcji literatury rumuńskiej w Polsce, pozy-

¹² I. Petrică, *Confluente culturale româno-polone*, București: Editura Minerva, 1976.

tywizm i realizm polski¹³. Począwszy od 2001 roku Petrică zaczął prowadzić przewody doktorskie, wnosząc także w ten sposób swój wkład w rozwój studiów nad historią literatury słowiańskiej w Rumunii.

Z kolei Victor Jeglinschi obronił w 1977 roku pracę doktorską pt. *Rumuńsko-polskie związki kulturalne w pierwszych dziesięcioleciach XX wieku (1900–1945)*, w której wykorzystuje materiały Archiwum Państwowego w Bukareszcie oraz artykuły z prasy międzywojennej. Wraz z odzyskaniem niepodległości państwa polskiego w 1918 roku pojawiły się nowe możliwości współpracy między Rumunami i Polakami. Autor przeprowadza analizę ważnych momentów tej współpracy na tle historyczno-dyplomatycznym. Rumuńsko-polskie związki kulturalne tego okresu wiele zawdzięczają historykowi Nicolae Iorga, jak również romanistom polskim: Stanisławowi Wędkiewiczowi i Stanisławowi Łukasikowi. Poza istotnym wkładem historyków Nicolae Iorga i Petre P. Panaitescu oraz wspomnianych romanistów polskich Jeglinschi podaje w swym doktoracie liczne informacje dotyczące kilku ważnych placówek instytucjonalnych (Uniwersytetu Ludowego w Vălenii de Munte, Stowarzyszenia „Amicii Poloniei”, lektoratów języka rumuńskiego i polskiego itd.). Autor zajął się także zagadnieniem odbioru literatury polskiej w Rumunii (konkretnie: recepcją utworów Adama Mickiewicza, Henryka Sienkiewicza, Władysława Reymonta, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego itd.) i literatury rumuńskiej w Polsce (zob. następujące podrozdziały dysertacji: „*Mistrz Manole*” w wersjach polskich, *Wkład poety Arona Cotrușa w rozpowszechnienie liryki rumuńskiej w Polsce*, *Pierwszy tom dzieł Michała Eminescu w Polsce*, „*Mistrz Manole*” Lucjana Błagi na scenie Teatru Wielkiego we Lwowie itd.).

Ważną rolę w promowaniu liryki Eminescu odegrał Emil Zegadłowicz, przyjaciel Arona Cotrușa w okresie, gdy ten ostatni był attaché prasowym przy Poselstwie Rumuńskim w Warszawie. W okresie międzywojennym zwiększyła się znacząco liczba przekładów rumuńskich twórców (Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Lucian Błaga i in.).

Niektóre fragmenty wspomnianej pracy doktorskiej Victora Jeglinschiego opublikowane były w różnych czasopismach specjalistycznych, jednak w całości wydana została dużo później, pod opieką naukową Anki Iriny Ionescu i Constantina Geambașu¹⁴.

Maria Vîrcioroveanu wybrała jako obszar swoich badań okres realizmu, zajmując się przede wszystkim powieściami historycznymi Henryka Sienkiewicza. Wydała szereg ważnych szkiców (*Recepcja dzieła Henryka Sienkiewicza w Rumunii*, *Mihai Viteazul w kazaniu jezuity Piotra Skargi*, *Kazimiera Illakowiczówna*

¹³ Zob. I. Petrică, *Studii polono-române*, București: Editura Universității din București, 1994.

¹⁴ V. Jeglinschi, *Relații culturale româno-polone în perioada 1900–1945*, București: Editura Universității din București, 2016.

– tłumaczka liryki rumuńskiej). Jej praca doktorska została opublikowana dopiero w 2005 roku¹⁵. Po przejściu do Szkoły Języka Rumuńskiego dla Obcokrajowców jej zainteresowanie językiem polskim i kulturą polską przejawiało się głównie w tłumaczeniach, niestety w dużo mniejszym stopniu w pracach teoretycznych.

Constantin Geambașu zajął się w swojej rozprawie doktorskiej twórczością Marii Dąbrowskiej. Wpisał się w ten sposób w tradycję opracowań studiów monograficznych i uzupełnił prace badawcze zainicjowane przez zasłużonego polonistę Stana Velea (1933–2007). Okres, któremu poświęcił swoje zainteresowania naukowe, to XX wiek. Po przetłumaczeniu traktatu o teorii literackiej *Główne problemy wiedzy o literaturze*, napisanego przez Henryka Markiewicza¹⁶, Constantin Geambașu zaczął przykładać większą wagę do wewnętrznej dynamiki tekstu literackiego, a konkretnie narracji. Grant otrzymany w 1996 roku na przeprowadzenie badań nad wątkiem prozy korynckiej w literaturze polskiej, bułgarskiej i rumuńskiej zaowocował wydaniem książki opartej w dużej mierze na metodzie porównawczej¹⁷. W ostatnich dziesięcioleciach wyraźnie zarysowały się kierunki jego prac badawczych: literatury słowiańskiej (w kontekście kultury europejskiej) i zagadnienia mentalności na obszarze południowo-wschodniej Europy. Kolejnym przedmiotem jego zainteresowań są tzw. obszary na styku granic, czyli pogranicza jako prawdziwe modele interkulturowości i multikulturowości. Chodzi tu szczególnie o wschodnią granicę Polski. Stąd pochodzą pisarze, którzy odegrali istotną rolę w literaturze polskiej. Wystarczy wymienić Jarosława Iwaszkiewicza, Czesława Miłosza, Tadeusza Konwickiego, Andrzeja Kuśniewicza czy Jerzego Stempowskiego, aby zrozumieć znaczenie i rozległość tego tematu¹⁸. Po opracowaniu skryptu o kulturze i cywilizacji polskiej Constantin Geambașu skierował swoje zainteresowania w stronę zagadnień dotyczących

¹⁵ M. Vircioveanu, *Romanul istoric al lui Henryk Sienkiewicz în context european. Trilogia*, București: Editura Universității din București, 2005.

¹⁶ H. Markiewicz, *Conceptele științei literaturii*, przeł. C. Geambașu, București: Univers, 1988.

¹⁷ C. Geambașu, *Ipostaze lirice și narative. Incursiuni în literaturile polonă, bulgară și română*, București: Editura Medro, 1999; București: Editura Universității din București, 2010.

¹⁸ Zob. m.in. następujące szkice Constantina Geambașu: *Czesław Miłosz w poszukiwaniu tożsamości kulturowej*, w: *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W. Miodunka, A. Seretny, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 237–242; *Andrzej Kuśniewicz sau poetica relativizării [Andrzej Kuśniewicz, czyli poetyka relatywizacji]*, w: tegoż, *Ipostaze lirice și narative. Incursiuni în literaturile polonă, bulgară și română*, București: Editura Universității din București, 2010, s. 146–165; „*Ținutul Ulro*” sau în căutarea timpului pierdut [„*Ziemia Ulro*” albo poszukiwanie utraconej przestrzeni], w: *Czesław Miłosz la București. Materialele colocviului internațional 7–8 octombrie 2011*, București: Editura Universității din București, 2012, s. 73–80; *Imaginea Ucrainei și a legăturilor polono-ucrainene în viziunea lui Jerzy Stempowski [Obraz Ukrainy i powiązań polsko-ukraińskich w wizji Jerzego Stempowskiego]*, w: J. Stempowski, *Pe Valea Nistrului*, București: Editura Universității din București, 2015, s. 7–22.

dynamiki idei kulturowych na obszarze Europy Środkowej (problematyka bardzo ważna na studiach magisterskich organizowanych w ramach slawistyki). Również działalność przekładowa podsunęła mu wiele niezwykle istotnych pomysłów dotyczących teorii przekładu oraz implikacji kulturowych i lingwistycznych przekładoznawstwa¹⁹.

Polonistka średniego pokolenia Cristina Godun już w okresie studiów zajęła się systematycznym studiowaniem twórczości poetyckiej i dramaturgicznej Tadeusza Różewicza, któremu poświęciła pracę doktorską²⁰. Opublikowała w czasopiśmie specjalistycznych wiele szkiców poświęconych współczesnym pisarzom polskim (Wisławie Szymborskiej, Witoldowi Gombrowiczowi, Stanisławowi Ignacemu Witkiewiczowi, Oldze Tokarczuk, Andrzejowi Stasiukowi, Szczepanowi Twardochowi i in.), wyróżniając się zmysłem krytycznym i analitycznym. Przygotowała dla studentów skrypty o współczesnym języku polskim, które wydała w wydawnictwie uniwersyteckim²¹. Obecnie prowadzi Zakład Filologii Polskiej w ramach Katedry Języków i Literatur Słowiańskich na Uniwersytecie Bukareszteńskim.

Najmłodsza wśród wykładowców na wydziale jest Marina Ilie (ur. 1984). Po obronie i publikacji doktoratu na temat poezji Josifa Brodskiego²² została zatrudniona na slawistycę, gdzie oprócz wykładów poświęconych liryce polskiej XX wieku prowadzi również zajęcia z dziedziny rusycystyki, a to stwarza perspektywę studiów porównawczych. Napisała i opublikowała wiele artykułów i szkiców w pismach specjalistycznych. Brała udział w konferencjach i sesjach naukowych, wykazując duży potencjał dydaktyczny i naukowy.

Elena Deboveanu już od początku swojej kariery uniwersyteckiej poświęciła się studiom lingwistycznym (fonetyka i fonologia, leksyka, składnia, frazeologia). Badania polskiej gwary w kilku miejscowościach Bukowiny (okręg Suczawa) były podstawą rozprawy doktorskiej: *Polska gwara górali bukowińskich w Rumunii*, opublikowanej w języku polskim w 1971 roku w serii „Prace Językoznawcze”²³. Praca opisuje w sposób strukturalny system fonetyczny i morfologiczny gwary polskich mieszkańców bukowińskich, wpisując się w obszerny program badawczy nad gwarą słowiańskimi na terytorium Rumunii. Program został zainicjowany przez Katedrę Języków i Literatur Słowiańskich Uniwersytetu Bukareszteńskiego. Badania przeprowadzane w terenie i podjęte przez slawistów

¹⁹ Zob. szkice: *Wisława Szymborska po rumuńsku, A. Kuśniewicz po rumuńsku, Tłumaczenie jako metajęzyk międzykulturowości* i in., zawarte w tomie: C. Geambașu, *Texte și contexte. Incursiuni critice în literatura polonă*, București: Editura Universității din București, 2009.

²⁰ C. Godun, *Teatrul lui Tadeusz Różewicz*, București: Paideia, 2008.

²¹ Zob. przypis nr 5.

²² M. Ilie, *Iosif Brodski. Avataruri ale eului*, București: Editura Universității din București, 2015.

²³ E. Deboveanu, *Polska gwara górali bukowińskich w Rumunii*, przeł. S. Gogolewski, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971.

stały się podstawą wielu cennych prac monograficznych. Zainteresowania Eleny Deboveanu w końcowym okresie aktywności zawodowej dotyczyły badań frazeologicznych. Wspólnie z polską językoznawczynią Janiną Wójtowicz z Uniwersytetu Warszawskiego opublikowała kompendium polsko-rumuńskie, zawierające tysiąc identycznych lub prawie identycznych zwrotów frazeologicznych²⁴ w obu językach. Zbiór ten stał się niezwykle cennym wkładem w rozwój frazeologii. Publikacje Eleny Deboveanu ukazały się również w pismach specjalistycznych z zakresu słowotwórstwa lub stylistyki funkcjonalnej współczesnego języka polskiego.

Mihai Mitu (1936–2017), absolwent filologii polskiej Uniwersytetu Bukareszteńskiego, pracował w Zakładzie Języka Staro-Cerkiewno-Słowiańskiego, w swoich badaniach naukowych poruszał problemy z zakresu etymologii, opierając się na studiach naukowców polskich. Główne zainteresowanie rumuńskiego slawisty dotyczyło rumuńsko-polskich związków językowych i kulturalnych²⁵. Na przestrzeni wielu lat te szczegółowe porównania zostały zebrane i opublikowane w kilku tomach²⁶. Prace te, oparte na badaniach i dokumentach archiwalnych, ujawniły nieznanne fakty z dziejów stosunków polsko-rumuńskich w szerokim kontekście historyczno-kulturowym. Najlepszym tego przykładem jest monografia poświęcona życiu wybitnego przedstawiciela Szkoły Siedmiogrodzkiej, filologa i poety Ioana Budaia-Deleanu, znakomitego znawcy języka i literatury polskiej²⁷.

Wielki wkład w rozwój filologii polskiej na Uniwersytecie Bukareszteńskim wniosła Elena Lința. Jej praca doktorska poświęcona zapożyczeniom polskim w języku rumuńskim stanowi do dziś podstawowe opracowanie tego tematu²⁸. Posiadała gruntowne wykształcenie lingwistyczne, opublikowała prace i artykuły potwierdzające intuicję badawczą i gruntowny warsztat naukowy²⁹. Zorganizowała kilka sesji naukowych i koordynowała wiele prac badawczych³⁰. Była również

²⁴ E. Deboveanu, J. Wójtowicz, *Zbiór polsko-rumuńskich idiomów = Culegere de expresii frazeologice polono-române*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 1984.

²⁵ Zob. np.: M. Mitu, *Du "sacré" au "profane" dans l'évolution sémantique (sur les slavonismes roumains)*, „Romanoslavica” 2002, t. 38, s. 25–36; tenże, *Orientalizmy leksykalne w języku polskim i rumuńskim (Próba porównania)*, w: *Dzieje Słowian w świetle leksyki. Pamięci Profesora Franciszka Sławskiego*, red. J. Rusek, W. Boryś, L. Bednarczuk, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2002, s. 301–306.

²⁶ Zob.: M. Mitu, *Cercetări lingvistice și literare româno-slave*, București: Editura Universității din București, 1996; *Oameni și fapte din secolul al XVIII-lea românesc*, București: Editura Athos, 1999; *Studii de etimologie româno-slavă*, București: Editura Universul Enciclopedic, 2001; *Cercetări etimologice și lexico-semantică*, București: Editura Academiei Române, 2006; *Romano-Polonica I. Studii de istorie culturală*, București: Editura Universității din București, 2007.

²⁷ Tenże, *Viața lui Ioan Budai-Deleanu*, București: Saeculum I.O., 2017.

²⁸ E. Lința, *Wyrazy polskiego pochodzenia w języku rumuńskim*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974.

²⁹ Zob. m.in. też, *Termeni militari de origine polonă în limba cronicarilor români [Polskie terminy wojskowe w języku rumuńskim]*, „Romanoslavica” 1964, t. 10, s. 195–208.

³⁰ Zob. m.in. *Din istoricul slavisticii românești*, red. E. Lința, București: TUB, 1982.

autorką wstępów do tłumaczonych przez siebie pozycji³¹. Warto tu też przypomnieć jej wieloletnie wysiłki włożone w układanie katalogów rękopisów słowiańsko-rumuńskich.

Poloniści z Uniwersytetu Bukareszteńskiego, oprócz działalności dydaktycznej i naukowej, zaangażowali się również w szeroko zakrojoną aktywność translatorską, z powodzeniem dostarczając czytelnikowi rumuńskiemu dzieła zarówno klasycznej, jak i współczesnej literatury polskiej. Do 1989 roku wydawano przede wszystkim przekłady literatury klasycznej lub tekstów odnoszących się do rzeczywistości socjalistycznej – dopiero wraz ze zniesieniem cenzury (po 1989 roku) można było przekładać utwory pisarzy emigracyjnych (Czesława Miłosza, Witolda Gombrowicza, Sławomira Mrożka). Zaczęto też tłumaczyć reprezentatywne dzieła nurtu postmodernistycznego, poetów Nowej Fali i obecnej generacji, jak również ważne teksty o charakterze filozoficznym i humanistycznym (np. autorstwa Leszka Kołakowskiego, Czesława Miłosza, Władysława Tatarkiewicza, Aleksandra Wata i in.). W 2011 roku nakładem wydawnictwa uniwersyteckiego ukazała się opracowana w Katedrze Języków i Literatur Słowiańskich *Bibliografia tłumaczeń z literatur słowiańskich (1945–2011)*. W tym okresie wydano 237 tomów beletrystyki, 17 antologii, 35 prac z zakresu historii i krytyki literackiej, przetłumaczonych z języka polskiego na język rumuński. Wielkie zasługi w tym zakresie oddali poloniści uniwersyteccy: Elena Lința (17 tomów), Maria Vîrcioroveanu (4), Mihai Mitu (10), Ion Petrică (20), Constantin Geambașu (55), Cristina Godun (20).

Przetłumaczono także wiele esejów i tomów poezji opublikowanych w rozmaitych pismach lub antologiach³². Należy oczywiście wspomnieć tutaj o polonistach rumuńskich spoza uniwersytetu, takich jak: Stan Velea, Olga Zaicik, Nina Grigorescu, Nicolae Mareș Theodor Holban, Rodica Ciocan-Ivănescu, Elena Timofte, Aura Țapu, oraz o tłumaczach młodszego pokolenia, wśród których można wskazać następujące osoby: Sabra Daici, Luiza Săvescu, Carmen Bartl, Radosława Janowska-Lascăr, Vasile Moga i in.

Wyjąwszy aktywność uniwersytecką poloniści rumuńscy współpracowali z Instytutem Książki w Krakowie (przyznawanie grantów na tłumaczenia) oraz Instytutem Polskim w Bukareszcie (organizacja konkursów na tłumaczenia, pomoc finansowa dla niektórych badań, promocja kultury polskiej na obszarze Rumunii),

³¹ Zob np. *Creația artistică a Mariei Dombrowska* – wstęp do rumuńskiego przekładu *Nocy i dni* Marii Dąbrowskiej (*Nopti și zile*, București: Editura pentru Literatură Universală, 1966).

³² Zob. np.: I. Petrică, V. Jeglinschi, *Antologia literaturii polone [Antologia literatury polskiej]*...; M. Laszlo-Kutiuk, *Symbolismul european [Symbolizm europejski]*, t. 3, București: Albatros, 1983; *Cracovia – pagini de cultură europeană [Europejskie strony kulturalne]*, red. C. Geambașu, București: Paideia, 2002; *Studii de imagologie polonă [Studia o imagologii polskiej]*, red. C. Geambașu, București: Editura Universității din București, 2010.

a także uczestniczyli w międzynarodowych konferencjach naukowych, wakacyjnych kursach językowych i kongresach dla tłumaczy. Wszystko to przyczyniało się do lepszego rozumienia polskich realiów, do zacieśniania kontaktów z placówkami kulturalnymi i kolegami z polskich uczelni.

Wraz ze wstąpieniem naszych krajów do Unii Europejskiej zmieniły się warunki na rynku pracy, dzięki czemu wielu absolwentów polonistyki może obecnie łatwiej znaleźć zatrudnienie w zagranicznych spółkach i koncernach międzynarodowych, zakładać własne firmy lub biura tłumaczeniowe. Polonistyka na Uniwersytecie Bukareszteńskim przeszła wiele etapów rozwoju i osiągnęła dobre wyniki, które potwierdzają nieustanny wysiłek i zaangażowanie kadry naukowo-dydaktycznej w kształcenie przyszłych, otwartych na nowe wyzwania pokoleń polonistów w Rumunii.

ROMANIAN POLISH STUDIES AT THE UNIVERSITY OF BUCHAREST

The article presents the main stages and moments in the history of Polish studies at the University of Bucharest starting from 1949, when the Department of Modern Slavic Languages was established, until today. The academics' efforts have focused on three main areas: 1) preparing courses, compendiums, textbooks, anthologies and dictionaries to facilitate the didactic process and the work with students; 2) scientific research in the field of theoretical and applied linguistics, as well as in history and literary criticism; 3) translating fiction, accompanied by prefaces or introductory studies. Thanks to their sustained efforts, the academics of the Polish Philology Section have contributed to specialists' trainings, as well as to the promotion of Polish culture and literature in Romania.

Keywords: Polish studies in Romania, dialectology, comparative literature, translation, didactics

Prof. dr Constantin Geambașu – pracownik Zakładu Polonistyki w Instytucie Sławistyki na Uniwersytecie w Bukareszcie. Jego najważniejsze publikacje to: *Proza Marii Dąbrowskiej* (2006), *Texte si contexte. Incursiuni critice în literatura polonă* (2009), *Ipostaze lirice și narative. Incursiuni în literaturile polonă, bulgară și română* (2010), *Polonia nobiliară. Cultură și civilizație polonă (secolele X–XVI)* (2011), *Dicționar polon-român* (współpraca, 2014). Interesuje się literaturą polską XX wieku oraz kulturą polską, a także przekładoznawstwem i stylistyką.